

Recenzija projekta „Knjige koje govore“

Dorđe Malavrazić

(Može se čuti na adresi)

<http://www.audiofotoarhiv.com/knjige.html>

«SRPSKA I JUGOSLOVENSKA AUDIO ISTORIJA U PRESEKU
VREMENA» NA NOSAČIMA ZVUKA CD U PRODUKCIJI
AUDIO ARHIV SIMIĆ

**OVAJ VEK UŽIVO - KNJIGA KOJA GOVORI,
to je naziv edicije Dragoslava Simića
novinara Radio Beograda autora brojnih
dokumentarnih radiofonskih dela
o ljudima i zbivanjima koji su obeležili 20. vek**

Kao istrajni kopač zlata Dragoslav Simić, već dugi niz godina prosejava ogromne količine govorne materije da bi iz nje izdvojio zrnca, koja će zatim utkati u svoje radio emisije i specijalna audio izdanja na nosačima zvuka CD. Kolekcija tih kasete već sada broji preko stotinak naslova koja samim tim brojem, sadržajem a naročito svojim kvalitetom, predstavlja nezanemarljivu vrednost naše kulture. Već je rečeno da sličnih edicija ima u svetu, posebno je po tome poznat BBC. Međutim, ako jedan veliki organizam kao što je naša radio difuzija, ne pregne na ovakav posao, smatrajući da je možda u pitanju neisplativ poduhvat i da zahteva previše truda ili da se ne može u dovoljnoj meri funkcionalizovati jer mu je publika malobrojna onda nije loše kada se toga prihvati jedna jedina ličnost, pojedinac uostalom, koji je snimio najveći deo materijala od kojih su sačinjene ove dokumentarne radio kasete, odnosno kada pogledamo u celini, ova zvučna antologija. Naravno postavlja se pitanje kakav može biti motiv da se preduzme jedan tako veliki i u osnovi mukotrpan posao. Mislim da je

kod Simića u pitanju pre svega strast za svedočenjem, želja da se o našem veku ostave verodostojni dokumenti, kako sve ne bi pokrili zaborav i ćutanje. Ovi snimci zabeleženi u zvučnoj antologiji KNJIGA KOJA GOVORI uspostavljaju kontakt sa nama savremenima ali verujem da će traziti dodir i sa budućim 21. vekom, slično dodiru prstiju na Mikelandelovom, monumentalnom stvaranju sveta. Ova edicija svakako uspostavlja takav dodir, trenutno pre svega zbog toga što su teme koje u njoj obrađuje one, koje se tiču svih nas.

Najvećim delom to su političke i istorijske teme. Na primer Jugoslavija kratak pregled raspadanja, Informbiro, Suđenje Draži Mihailoviću, Panić i Ćosić, veliki mitinzi opozicije i kao što kazuje jedan izuzetno potresan naslov Knin već zaboravljeno. Međutim u ovu ediciju urezani su i određeni umetnički rezultati našeg vremena. Tu su besede i kazivanja poezije određenih istaknutih stvaralaca naše kulture, profesor Raško Dimitrijević, slikar Mića Popović, pesnici Ljubomir Simović i Matija Bećković.

Naravno može se postaviti pitanje čemu sve to. Zašto sve to ne bi bilo ispričano u memoarima. Zasto se ne bi sve to, ako je već snimljeno, prenelo na papir što bi omogućilo jedan brz i efikasan pregled celokupnog materijala bez dugog, linearnog slušanja govora. Drugim rečima postavlja se pitanje da li su ove govorne kasete samo neko pomagalo nepismenim ljudima, ili ljudima oštećenog vida i najzad sve to sažeto i ukratko postavlja se pitanje koje su prednosti, ako ih ima naravno KNJIGE KOJA GOVORI u odnosu na tradicionalnu knjigu koja ćuti i koju čitamo u sebi primajući njenu suštinu u bezvučnoj tišini kontemplacije. U samom postavljanju ovog pitanja krije se određena zamka jer smo pojam knjige vezali za tradiciju, a pojam radija i audio kasete za nešto što je sasvim moderno. Tako i jeste kada su u pitanju tehnički pronalasci. Međutim kada je reč o suštini ovih medija, onda se može reći da je radio tom svojom suštinom, vezan za drevnost, za antičku cenu, koju je u drevnosti imala izgovorena reč. Dobro znamo koliko je tu svoju reč cenio Sokrat koji nijedno svoje delo nije napisao

sam, ali je ostavio jednu pregnantnu izvanrednu maksimu
GOVORI DA BIH TE VIDEO.

Prema tom shvatanju čovek se najbolje otkriva u svojoj govornoj akciji, u načinu na koji saopštava svoju misao, a ta misao prema Sokratovskoj tradiciji jeste pre svega dijaloška, govorna, a govorna reč je ta koja nasuprot misaonoj omogućava dijalog nasuprot monologu. To je zatim reč koja nam onemogućava izvesnu samocenzuru koja se uvek nameće prilikom preciznog definisanja pisane reči. Sokratova saznanja potvrdila su, delimično bar, kasnija efikasnija istraživanja, koja kriminolozi sasvim dobro znaju da je glas čovekova izrazajna osobina, karakteristična za pojedince čak mnogo više nego i sami otisci prstiju. Radio emisije i audio kasete obnavljaju danas, u moderno doba, antičku tradiciju žive reci. Dokumentarna pripovedanja, koja posredstvom njih slušamo, sadrže elemente što se ne mogu adekvatno zapisati, a ti nezapisani elementi čine integralni deo sadržaja i značenja dokumenta.

Način na koji jedan čovek govori, njegova disanja i ćutanja, uzdasi, naglasci, intonacija, emotivnost koja se u govoru oslobađa i koju besednik pokušava da priguši, sve su to osobine govora koje se ne mogu preneti na papir, koje se ne mogu zapisati, a mnogo toga što je nezapisano, upravo je veoma značajno za sadržaj i značenje onoga što se govori. Nesumnjivo je da izgovorena reč ima svoje određene prednosti nad pisanom, kao što i ova ima nad njom. Svakako, niko neće dovesti u pitanje činjenicu da pisana reč pre svega jeste reč nauke, intelektualnog poniranja u dubine saznanja i reč uz koju se vezuju neki isključivi oblici umetničkog kazivanja. Sa druge strane, međutim eto, izgovorena reč ima tu prednost emocionalnosti i prednost neposrednog humanog dodira sa prisustvom drugog čoveka posredstvom njegovog fizičkog glasa bilo da je on živ, bilo da je mrtav. Naravno da je ta prednost još veća u slučaju poezije, nego u slučaju pripovedanja i beleženja, jer je poezija uvek bila pre svega stvar oralnosti onoga što se čuje nego onoga što je zapisano. Niko nam ne može bolje otkriti jednu pesmu nego što to čini sam autor, nego sto to čini

njegov glas, kada je barem u pitanju izvorna intencija autorova. Interpukcija kojom se služimo nedovoljna je da bi na bilo koji način odrazila u pisanom obliku sve one govorne infleksije koje su u kazivanju poezije nezamenljiva dragocenost.

Postavlja se naravno zatim i pitanje kako tu dragocenost govora spasiti od neizbežnog naizgled posredovanja pisma i kako je preneti čak i bolje nego pismo. To je utopija kojom su se ljudi bavili odavno. Ja sam već imao prilike prilikom jednog drugog razgovora o ediciji Dragoslava Simića da spomenem jedan takoreći naučnofantastični spis Sirana de Beržeraka iz polovine sedamnaestog veka u kojem je on na određen način anticipirao otkrice zvučne knjige ili kako hoćemo radija ili gramofonske ploče, u svakom slučaju nekog materijalnog nosaca na kojem će zvuk biti trajno zapisan i sačuvan.

Sirano de Beržerak poslužio je kasnije kao prototip za čuveni lik drame Edmona Rostana, krajem XIX veka. Ali još 1657. godine u svom utopijskom delu "Države i carstva meseca" on sam je pisao o čoveku koji je došao na mesec i na njemu ostavio jednu tajanstvenu kutiju. "Kad otvorih kutiju", piše on, "nađoh u njoj nešto ne znam ni sam što, slično našim satovima, puno ne znam ni sam kakvih malih opruga i neprimetnih sprava." To je u stvari knjiga, ali neka čudesna knjiga, bez listova i slova. Najzad to je knjiga pri čijem su nam čitanju oči nepotrebne, potrebne su jedino uši. Kad neko pozeli da čita, on tu mašinu poveže sa mnoštvom svakovrsnih žičica, zatim okrene iglu na poglavlja koja želi da sluša i u istom trenutku kao iz usta nekog čoveka, kao iz nekog muzičkog instrumenta iz nje izlaze svi mogući različiti i razgovetni zvukovi koji među odraslim stanovnicima meseca služe za govorno izražavanje.

Nesto dalje piše i ovo: " Tako oko sebe imate sve velike ljude i mrtve i žive koji sa vama razgovaraju živim glasom." Ovo na izvestan način halucinantno predskazanje ostvareno je danas posredstvom radija, posredstvom audio kasete, a u nekom svom dalekom obliku nastavak tog predskazanja svakako je i zvučna antologija o kojoj će večeras biti reči.

U svom jednom tekstu Malarme je formulisao misao - sve završava knjigom, međutim mi znamo da je u Bibliji zapisano: "U početku bese reč." U svom dugotrajnom bavljenju dokumentarističkim stvaralaštvom koje je dalo tolikih zlatnih plodova Radio Beogradu Dragoslav Simić je uspeo da ove dve realnosti naizgled veoma udaljene a u suštini sasvim bliske, govor na pocčetku i knjigu na kraju stopi u jedno u dragocenu i nezamenljivu KNJIGU KOJA GOVORI.

O recenzentu
Glavni urednik Radio Beograda 2
Istraživač istorije radija

(Postavljeno decembra 2010.)